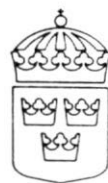

Motion till riksdagen

1988/89:Sk47

av Carl Bildt m. fl. (m)

med anledning av prop. 1988/89:132 om särskild
vinstskatt, m.m.

Mot.
1988/89
Sk47-51

I propositionen föreslås att en tillfällig vinstskatt på 15 procent tas ut för det räkenskapsår som börjar den 1 januari 1989.

Regeringen motiverar förslaget med att det är ett led i en åtstramning av den ekonomiska politiken. Vinstskatten skall minska företagens lönebetalningsförmåga, vilket påstås motverka effekterna av nuvarande överhettning på arbetsmarknaden och dämpa pris- och lönestegringen.

Sedan regeringsskiftet 1982 har tillfälliga vinst- och likviditetsindragningar genomförts ett flertal gånger. En sammanställning återfinns i tabell 1.

TABELL 1

Tillfälliga vinst- och likviditetsindragningar

<i>Åtgärd</i>	<i>Taxeringsår</i>
Tillfällig vinstskatt	1984
Likviditetskonto	1985
Särskilt investeringskonto	1984, 1985
Förnyelsefonder	1986, 1987
Likviditetsindragning	1988

Av lönestatistiken för motsvarande år framgår att timlönerna för samtliga löntagare ökat med mellan 6 och 8 procent per år, vilket kraftigt överstiger såväl uppställda mål som utvecklingen i våra konkurrentländer. Det finns således inte något stöd för regeringens uppfattning att vinstskatter, likviditetsindragningar eller andra åtgärder av samma karaktär skulle ha någon dämpande effekt på löneökningarna. Inte heller har löntagarfonderna verkat dämpande på lönebildningen, trots att detta var ett viktigt motiv för deras införande. All erfarenhet liksom vetenskaplig forskning visar tvärtom att företagets vinster inte spelar någon roll för löneökningarna jämfört med i första hand situationen på arbetsmarknaden och därefter den förda skattepolitiken. Tvärtom kan det hävdas att en höjd vinstbeskattning minskar företagets motstånd mot lönehöjningar, eftersom alternativet är att merparten av pengarna går bort i skatt.

Det nyligen träffade löneavtalet mellan SAF och LO utgör en effektiv bekräftelse på att vinstskatter av det här slaget inte är ett verksamt medel. Det förefaller inte troligt att lönehöjningarna 1988 på basis av detta avtal kommer att understiga 8 procent om en rimlig bedömning görs för årets löneglidning. Nästa år torde höjningarna inte understiga 6 procent. I

OECD-länderna som helhet väntas lönerna öka med knappt 6 procent under de närmaste åren. Men i låginflationsländerna Japan, Västtyskland, Frankrike samt i en rad mindre länder i Västeuropa bedöms höjningarna bli endast 3–4 procent. Om inte svensk industri skall fortsätta att tappa marknadsandelar är det dessa länders kostnadsökningar vi måste följa.

Mot bakgrund av att regeringen i den senaste finansplanen slog fast att höjningar av skattetrycket inte bör användas som stabiliseringspolitiskt instrument är det förvånande att regeringen nu ändå föreslår en sådan åtgärd.

Det är således uppenbart att regeringen har fel när den hävdar att vinstskatten kommer att ha positiva effekter på svensk ekonomi. Däremot medför skatten en lång rad negativa verkningar.

För det första höjs företagens kapitalkostnader. Härigenom minskar företagens avkastning efter skatt.

Av nyligen publicerad statistik från Näringslivets Ekonomifakta framgår att de svenska företagens lönsamhet i Sverige är för låg i ett internationellt perspektiv. Av 17 OECD-länder är det endast tre som under perioden 1973-87 uppvisat en lägre avkastning på materiellt kapital (maskiner och byggnader) än Sverige. Enligt OECD:s prognoser kommer lönsamheten att relativt sett ytterligare försämrats i Sverige 1988/90. Det enda OECD-land vars näringsliv då förväntas uppvisa en lägre avkastning är Norge.

Den formella bolagsskattesatsen har fått en strategisk betydelse i våra viktigaste konkurrentländer. Sålunda sänks eller har bolagsskattesatsen redan sänkts långt under den nivå på drygt 50 procent som för närvarande råder i Sverige. Den föreslagna vinstskatten driver upp den formella svenska bolagsskatten till drygt 62 procent som är en internationellt och historiskt unik hög skattesats.

Den svenska företagsbeskattningen medger visserligen konsolideringsmöjligheter som saknas i andra länder. Dock torde svenska industriföretag vara i stort sett fullt konsoliderade, vilket medför att den genomsnittliga skattesatsen, även med bortseende från den särskilda vinstskatten, kommer att bli mycket hög 1989. Det är viktigt att komma ihåg att det marginella skattetrycket, även om den genomsnittliga skattebelastningen inte är lika hög, är avgörande för företagens marginella beteende, exempelvis i investeringshänseende.

För det andra leder därför den särskilda vinstskatten till en dämpning av investeringsutvecklingen i den svenska ekonomin. Ett av de viktigaste skälen till att Sverige under en längre tid haft en alltför låg investeringsnivå och därför fått en otillräcklig industriell kapacitet är den låga avkastningen på det i industrin arbetande kapitalet i förhållande till ränteläget och avkastningen på finansiella placeringar. Vinstskatten torde därmed bidra till att ytterligare permanenta det i svensk ekonomi nästan kroniskt förekommande bytesbalansunderskottet som ytterst beror på att industrisektorn är för liten. Därmed försvåras också Sveriges möjligheter att dra nytta av den för närvarande gynnsamma internationella konjunkturen, vilket bidrar till att svensk ekonomi fortsätter att halka efter jämförbara länder i tillväxthänseende.

Såsom framhölls i vår partimotion om den ekonomiska politiken i januari i år kommer Sverige, enligt OECD:s decemberprognos, att 1989 halka ned till

21:a plats vad gäller bruttonationalproduktens tillväxt bland de 24 industrialiserade västländerna för att 1990 fortsätta än längre ner till 23:e plats. Den svenska ekonomin går därmed mot den definitiva jumboplatsen i tillväxthänseende just i ett skede då den internationella ekonomiska utvecklingen ställer särskilt stora krav på dynamik i ekonomin. Att som regeringen föreslå en ny vinstskatt som direkt försvårar företagens kapacitetsutbyggnad är enligt vår mening direkt oansvarigt.

En tredje negativ effekt – kanske den långsiktigt mest allvarliga – som regeringens förslag innebär är att den skapar en genuin osäkerhet om spelreglerna för beskattningen särskilt som företagsbeskattningen är föremål för översyn inom ramen för företagsskatteutredningen. Trovärdigheten inom näringslivet för regeringens ambition att sänka skattesatsen till cirka 30 procent undergrävs när reformen inleds med att skattesatsen 1989 höjs till drygt 60 procent.

Såsom framgick av tabell 1 ovan är listan över tillfälliga engångsingenripanden från regeringens sida mot näringslivet både lång och skrämmande. Gemensamt för alla är att det kommit överraskande och förändrat spelreglerna och förutsättningarna för företagens planering. Om företagen inte ens från det ena året till det andra kan överblicka sina skattekostnader eller sin likviditetssituation blir den ekonomiska planeringen närmast omöjlig. Viljan att ta risker minskar och man vågar inte utnyttja sina investeringsresurser fullt ut av fruktan för att regeringen skall förändra förutsättningarna. Ständiga ändringar av spelreglerna skapar ett klimat där långsiktiga satsningar och investeringar inte kommer till stånd.

En fjärde negativ effekt av vinstskatten syns redan tydligt. Under januari månad ökade anmälan om direktinvesteringar i utlandet till 6,3 miljarder kronor från att ha varit 2,5 miljarder kronor under motsvarande månad 1988. Även storföretagens tillskott till aktiekapital i utländska dotterbolag ökade starkt under januari i år jämfört med januari 1988. Ungefär 1,6 miljarder kronor flyttades bara under januari månad ut ur landet till utländska dotterbolag och bort från svensk beskattning. Det mesta av kapitalet har gått till EG-länder som Storbritannien och Holland. I dessa båda länder är bolagsskattesatsen väsentligt lägre.

Moderata samlingspartiet har i sin motion om den ekonomiska politiken nyligen presenterat en alternativ uppläggning av stabiliseringspolitiken. Problemen med bristen på arbetskraft, den höga pris- och lönestegringen samt den svaga kapacitetsutbyggnaden kan inte lösas genom en åtstramningspolitik som bygger på skattehöjningar. I stället är det angeläget att stabiliseringspolitiken ges en mer långsiktig inriktning där ökningstakten i de offentliga utgifterna hålls inom snäva ramar. Samtidigt som skatterna sänks, vilket stimulerar till ett ökat arbetsutbud, innebär denna politik att tillgängliga arbetskraftsresurser kan ställas till näringslivets förfogande. Därigenom minskar överhettningproblemen på arbetsmarknaden. Även andra viktiga beståndsdelar i den moderata politiken bidrar till att lösa de grundläggande problemen i svensk ekonomi. Denna politik står därmed i skarp kontrast till regeringens ryckiga kvartalspolitik och brist på handlingskraft när det gäller verkningfulla åtgärder.

Lagrådet riktar kritik mot regeringens handläggning av förslaget. I dess

yttrande sägs att "lagrådet har därför haft begränsade möjligheter att med ledning av det föreliggande materialet bedöma sådana frågor om lagstiftningens praktiska konsekvenser och tillämpning som avses i 8 kap. 18 § stycket 3-5 regeringsformen" och syftar på att regeringen struntat i att genomföra en sedvanlig remissbehandling. Vi instämmer i lagrådets kritik. Det är oacceptabelt att regeringen vid ett flertal tillfällen sedan regeringsskiftet 1982 brutit mot regeringsformens 7 kap. 2 §.

Avslutningsvis finns det anledning att aktualisera frågan om retroaktivitet. Förslaget om vinstskatten presenterades av finansministern på nyårsafton. Den var avsedd att träda i kraft dagen efter presentationen, dvs. den 1 januari 1989, trots att propositionen inte skulle komma till riksdagen förrän ett stycke in på 1989.

Retroaktivitet i detta avseende kan i vissa fall accepteras enligt regeringsformen. För det första medges undantag mot det i övrigt strikta förbudet mot retroaktiv skattelagstiftning om riksdagen finner särskilda skäl föreligga och om förslag eller meddelande om åtgärden lämnas till riksdagen. För det andra får riksdagen förskriva undantag från retroaktivitetsförbudet om riksdagen finner att detta är påkallat av särskilda skäl i samband med krig, krigsfara eller svår ekonomi kris.

I förarbetena till regeringsformen anförs när det gäller det första motivet endast skatteflykt och risk för kringgående av skattelag som sådana särskilda skäl som kan motivera undantag från retroaktivitetsförbudet.

Med hänvisning till det motiv som regeringen anför är det inte möjligt att säga att skatteflykt eller kringgående av skattelag skulle vara motiv att frångå det i grundlagen stadgade retroaktivitetsförbudet. När regeringen i december 1988 fann att en särskild vinstskatt borde införas av allmänna stabiliseringspolitiska skäl var det så sent på året att riksdagen inte skulle kunna ta ställning till förslaget före årets utgång. Enda möjligheten att införa lagstiftning från 1 januari var då att utnyttja möjligheten till undantag från regeringsformens förbud mot retroaktiv skattelagstiftning genom att tillstålla riksdagen en skrivelse i frågan senast den 31 december 1988.

Enligt vår mening kan det ifrågasättas om omständigheter som "allmän brådskan" är av sådan art att det faller under det särskilda skäl som kan föranleda undantag från grundlagens förbud mot retroaktiv skattelagstiftning. Denna fråga bör prövas av riksdagen. De moderata ledamöterna i skatteutskottet kommer att begära yttrande i denna fråga från konstitutionsutskottet.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen avslår proposition 1988/89:132 vad avser förslaget om särskild vinstskatt.

Stockholm den 5 april 1989

Carl Bildt (m)

Mot. 1988/89

Sk47

Lars Tobisson (m)

Ingegerd Troedsson (m)

Anders Björck (m)

Bo Lundgren (m)

Görel Bohlin (m)

Rolf Clarkson (m)

Rolf Dahlberg (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gunnar Hökmark (m)

Gullan Lindblad (m)

Arne Andersson (m)

Sonja Rembo (m)

i Ljung